
DAENS IN

DENDERLAND

**“Slaaf noch bedelaar mag de arbeider zijn,
hij moet een vrij en welvarend man wezen.”**

Priester Adolf Daens (1839-1907)

De tijd van Daens

De “tijd van Daens” staat symbool voor de miserabele omstandigheden waarin arbeiders en boeren aan het einde van de 19e eeuw werkten en leefden. Priester Adolf Daens werd het boegbeeld van de strijd tegen deze enorme ongelijkheid, maar hij stond niet alleen.

Zijn broer Pieter Daens bracht hem in contact met de Roelanders uit de streek rond Ninove. Samen richtten zij in 1893 in Okegem een nieuwe partij op: de Christene Volkspartij. Naast sociale hervormingen om het lot van boeren en fabrieksarbeiders te verbeteren, ijverden deze christendemocraten ook voor algemeen enkelvoudig stemrecht, onderwijsplicht en de gelijkwaardigheid van Nederlands en Frans.

Maar wie waren die daensisten in Denderland? Wat dreef hen ertoe om een nieuwe partij op te richten? En hoe werd een priester het boegbeeld van een christelijk geïnspireerde politieke beweging die de machtige Katholieke Partij openlijk uitdaagde?

AALST. HALVERWEGE DE 19E EEUW.

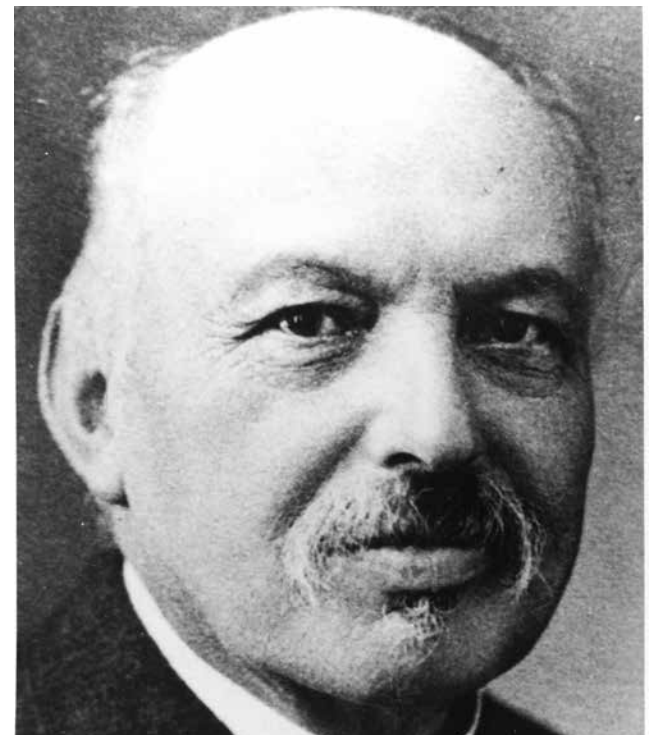
Adolf Daens groeit op in de schaduw van de Sint-Martinuskerk in een gezin van drie zonen en drie dochters. Zijn vader is leidekker, zijn moeder baat in de gezinswoning in de Kerkstraat een kleine mutsenwinkel uit en heeft een kraampje op de markt. Ondanks de bescheiden afkomst wordt het talent van Adolf snel opgemerkt. Hij mag les volgen in het jezuïetencollege om de hoek, waar hij een voortreffelijk student blijkt te zijn. Na de humaniora treedt Adolf Daens bij de jezuïetenorde te Drongen in, van waaruit hij gedurende 12 jaar naar verschillende colleges wordt gestuurd om er les te geven. Zijn broer Pieter heeft meer praktische interesses en leert het drukkersvak. Na zijn studies neemt hij de katholieke krant Het Land van Aelst over.

De omgeving waarin de broers Daens opgroeien verandert heel snel. Aalst kent halverwege de 19e eeuw een immense industriële groei, onder meer door de aansluiting op het spoor en de kanalisatie van de Dender. Fabrieken schieten er als paddenstoelen uit de grond en de crisis op het platteland lokt heel wat landbouwers naar de stad om er hun

geluk te beproeven. Tevergeefs. De arbeiders wonen en werken in de meest miserabele omstandigheden. In sommige fabrieken werken ze wel 14 uur per dag voor een loon van amper 2 Belgische frank. Om het gezin toch te laten rondkomen, worden kinderen al vanaf jonge leeftijd de fabrieken in gejaagd, waar ze dagelijks in gevaarlijke situaties terecht komen.

Adolf Daens (1839 – 1907)

Adolf Daens (1839 – 1907)

De heel jonge arbeiders van bonnetterie Bosteels – De Smeth in Aalst. Sommige kinderen zijn pas 8 jaar oud.

Dat is ook Pieter Daens niet ontgaan. In zijn - toen nog katholieke - krant Het Land van Aelst klaagt hij de situatie meermaals aan, tot groot ongenoegen van zijn conservatieve katholieke lezers. Hij geeft een tweede krant uit die meer op maat van de arbeiders is geschreven, getiteld De Werkman. Beide kranten zullen een belangrijk propaganda-instrument worden om de ideeën van het daensisme in de Denderstreek te verspreiden.

Louis Paul Boon laat in zijn magnum opus Pieter Daens de drukker zelf aan het woord: “In de nacht van donderdag op vrijdag is in de spinnerij Jemie een meisje met het hoofd tussen de mechaniek geraakt. Men sprak hierover niet en men verlangde dat ook ik met geen woord erover reppen zou. Maar ik kon mijn hart het zwijgen niet opleggen. In mijn blad De Werkman schreef ik: Pijn en smart doet het, als men elke avond aan de Vaart die jonge meisjes naar het werk ziet stappen. ’t Zijn bijna nog kinderen, en ze moeten daar wer-

cover Het Land van Aelst, 20 december 1896

De Werkman cover De Werkman, 18 januari 1884

Wat een huishouden van man, vrouw en 2 kinderen noodig heeft per week (januari 1913)	
Huishuur	2,50
Petrol	0,34
Aardappels 18 kilo aan 10 ctm.	1,80
Kolen 50 kilos	1,60
Brood 21 kilo aan 0,25 fr. de kilo	5,25
Suikerij 500 grammen	0,22
oter-Margarina 500 grammen	1,09
Vet 500 grammen aan 2,20 fr. de kil.	1,10
21 piuten botermerk aan 0,02 fr. de pint	0,42
Rijst 1/2 kilo	0,20
Zout 1 kil.	0,07
Bloem en Koffie	1,00
Groenten per week	0,75
Vermicel	0,12
Zeep 1 kil.	0,40
Waschpoeder 500 grammen	0,15
Zondag noonmaal 750 gr. vleesch	1,50
Onderhoud-kleederen en meubels	2,50
Tabak en baard	0,30
Ziekenb. en Hervrezeke. man en vrouw	0,47
Vakvereniging	0,20
Pensioen man en vrouw	0,25
Hout per week	0,15
Drinkgeld voor den man per week	0,30
	22,57
Twee en Twintig franken, 57 c.	
Voor Man. Vrouw en 2 Kinderkes.	
Arme Staatsmans, aan 3 fr. daags, met 4 of 5 Kinderkes, wat moet gij afzien! Huismoeders, hoe weede moet uw leven zijn! En als de Kristene Demokraten in mei 1913 voorstelden een minimum-loon van 3,50, al de Katholieken hebben TEGEN gestemd, o. a. Woeste, Moeyersoën en den Baron, En die Wreedards durven nu uwe Stem komen vragen.	
DAENS.	

De daensisten berekenden de wekelijkse gemiddelde uitgaven van een huizegezin. De inkomsten waren ruim onvoldoende.

ken voor een stukske brood, heel de nacht door. We mogen zo iets niet door de vingers zien; in andere landen is dat verboden.”

Het contrast met de schitterende herenhuizen en kastelen van de fabrieksbazen kan niet groter zijn. Het ongebreidelde kapitalisme in de 19e eeuw zorgt voor een concentratie van kapitaal bij enkele gefortuneerden die snel rijk worden door de snelle industriële groei. Wanneer het economisch slechter gaat, zoeken de ondernemers manieren om hun winsten te maximaliseren. Meermaals worden loonsverlagingen doorgevoerd als besparingsmaatregel. De arbeiders zelf staan machteloos. Niet werken betekent niet eten. De overgrote meerderheid is analfabeet en van algemeen stemrecht is nog geen sprake.

Desondanks groeit de bewustwording dat de situatie van werklieden in de fabrieken en op het platteland stilaan onhoudbaar wordt.

De Klok slaat 5 Ure - Achielles De Martelaere

De statige herenhuizen van de fabrieksdirecteuren op het Keizersplein in Aalst.

Frederic Raes uit Heldergerm inspireerde de daensisten met publicaties als “Heeft de werkmán recht op leven” en “De Daghuur, wat zij is en wat zij moet doen”.

1891. HET SOCIALE VRAAGSTUK EN DE KERK: RERUM NOVARUM

De opkomst van het socialisme in de 2e helft van de 19e eeuw doet vooral de Katholieke Partij huiveren. Heel wat katholieken stellen zelf hervormingen voor, om het sociale vraagstuk niet aan de “goddeloze” socialisten over te laten. Zo ontwikkelt zich in Gent een hervormingsgezinde groep van christendemocraten onder leiding van Arthur Verhaeghen binnen de lijnen van de katholieke partij, met een “Antisocialistische Werkliedenbond” en een eigen krant: Het Volk. Daarnaast worden in heel Vlaanderen Landdagen georganiseerd, waarop jonge katholieke denkers over het sociale vraagstuk debatteren. Een aantal van deze denkers, zoals Frederic Raes uit Heldergerm (Haaltert), zullen een belangrijke inspiratiebron vormen voor het daensisme.

Ook paus Leo XIII ziet met lede ogen toe hoe de arbeiders massaal naar het socialisme getrokken worden en de invloedssfeer van de Kerk verlaten. Om de opkomende macht van het socialisme te breken, moest de Kerk wel reageren. In de encycliek Rerum Novarum (“over nieuwe zaken”) neemt de paus het in 1891 voor het eerst op voor het lot van de arbeiders. Het zou niet lang duren voor er een heuse interpretatiestrijd over de pauselijke brief zou losbarsten. De conservatieve katholieken zien er een bevestiging in van de maatschappelijke orde, terwijl de opkomende christendemocraten er een rechtstreekse steun in zien voor sociale hervormingen.

Paus Leo XIII (1810 – 1903)

HET DEMOCRATISCH EN VLAAMS BEWUSTZIJN VAN DE ROELANDERS

Niet alleen bij de broers Daens in Aalst, maar ook in de streek rond Ninove raakt de encycliek een gevoelige snaar. Een groep die zichzelf de Roelanders noemt, pleit voor een aparte oppositiepartij, los van de katholieke partij waar vooral conservatieven zoals Charles Woeste en baron Léon de Bethune de plak zwaaien.

De Roelanders in vergadering in 1893

Jan Baptist Vanlangenhacke
(1850 – 1908)

Aloïs De Backer uit Denderhoutem
(1858 – 1904)

Prosper De Pelsmaecker uit
Denderleeuw (1867 – 1946)

Frans Sterck uit Aspelare
(1865 – 1896)

Het verhaal van de Roelanders start in feite in een schuur in het gehucht Muylem, gelegen tussen Appelterre en Aspelare. Lange tijd voor de oprichting van de Christene Volkspartij ijvert herenboer en advocaat Jan Baptist Vanlangenhacke er voor democratische en Vlaamse eisen. Eerder dan zich met advocatuur of met het beheer van zijn boerderij bezig te houden, geeft hij liever les aan getalenteerde boerenjongens uit de streek op zijn “volkshogeschool” in zijn boerderij. Met zijn hulp slagen tientallen jongeren zoals Aloïs De Backer, Frans Sterck, Prosper De Pelsmaecker en Victor Soens er in om op te klimmen tot advocaat, landmeter, landbouwingenieur of notaris. Vanlangenhacke brengt zijn studenten politiek bewust-zijn bij en bezielt ze met een democratische en Vlaamse ingesteldheid.

In 1891 stelt Jan Baptist Vanlangenhacke zich kandidaat voor de provincieraadsverkiezingen met een uitgesproken democratisch programma. Opmerkelijk genoeg was het katholiek boeg-beeld Charles Woeste die Vanlangenhacke had aangezet mee te doen aan de verkiezingen, tegen de kandidaat die de burgemeester van Ninove had voorgedragen. Woeste zou op die manier de katholieken uit Ninove, waar hij minder goede banden mee had, een hak zetten. Het zou een strategische misser van formaat blijken...

1891. NINOVE. KLOKKE ROELAND: VAN PAMFLET TOT CHRISTEN- DEMOCRATISCHE KRANT

Na een hevige kiesstrijd wordt Vanlangenhacke in 1891 als onafhankelijk katholiek verkozen in de provincieraad. Zijn vrienden en studenten houden meetings en verdelen pamfletten onder de naam Klokke Roeland. Een nieuwe politieke beweging wordt geboren: de Roelanders.

Klokke Roeland evolueert tot een progressief en sociaal weekblad, dat een belangrijk propa-ganda-instrument wordt voor de prille christendemocratie. Vanaf 1893 zal Klokke Roeland een “or-gaan van de Christene Volkspartij” worden met als motto “Alles voor en door het volk”.

Vanlangenhacke komt via Het VlaamscheTaalgild in Aalst al snel in contact met Pieter Daens, die er als vooraanstaand drukker ook lid is. Wanneer ook andere Roelanders zoals Aloïs De Backer, Prosper De Pelsmaecker, Victor Soens en Frans Sterckx toetreden tot de Taalgilde, groeien de plannen om een eigen partij op te richten.

Klokke Roeland - Orgaan der Christene Volkspartij - Alles voor en door het volk, 14 juli 1895

1893. OKEGEM. DE CHRISTENE VOLKSPARTIJ WORDT OPRICHT IN EEN “KELDERKAMERKE”

In een herberg aan het station van Okegem, ko-men Pieter Daens en de Roelanders samen om de eerste christendemocratische partij van België op te richten. Pieter Daens beschrijft de gebeur-tenissen enthousiast:

Dien dag in een klein herbergskén, op een soort van kelderkamerken, mijn hert zwom in geestdrift bij het zien en horen spreken dier vast overtuigde en kloeke mannen: Aloys De Backer, dokter Van de Velde, Jan Baptist Van Langenhacke, Frans Lambrecht, Frans Sterck en Prosper De Pelsmaecker. (...) Er zou een “Volkspartij” gesticht worden, ze zou de naam dragen van “Christene Volkspartij” niet om scheuring te brengen maar om de Katholieke Partij te hervormen naar eisch der omstan-digheden.

Ik schrijf naar Frans Sterck en vraag een Bijeenkomst ;
De antwoord komt: Donderdag 15 april ten 3 ure, te Okegem aan de Statie ; we zullen daar zijn, in de Herberg **
Dien dag, in een klein herbergskén, op een soort van kel-derkamerken, mijn hert zwom in geestdrift, bij het zien en hooren spreken dier vaste overtuigde en kloeke Mannen :
DE BACKER, van Denderhoutem ;
D^r VAN DE VELDE, van Aspelare ;
VAN LANGENHAECKE, van Appelterre ,
LAMBRECHT, van Oultre ;
STERCK, van Aspelare ;
DE PELSEMAEKER, van Denderleeuw ;
De gedachten werden gewisseld, de goede overeenkomst bestatigd, de vaste wil uitgedrukt, de warme hand gedrukt, niet tot vaarwel, maar tot een tweede bijeenkomst, 8 dagen nadien, in hetzelfde Okegem.
Op de tweede bijeenkomst, met dezelfde Personen, werd de toestand nader besproken ; er zou een *Volkspartij* gesticht worden, ze zou den naam dragen van *Christene Volkspartij*, niet om scheuring te brengen, maar om de Katholieke Partij te hervormen naar eisch der omstandigheden ; een duidelijk Programma zou opgesteld worden ; een derde Bijeenkomst zal plaats hebben te Ninove.

Pieter Daens over de oprichting van de Christene Volkpartij in Okegem

De stichters van de Christene Volkspartij

Na de oprichting van de Christene Volkspartij vraagt Pieter Daens aan zijn broer, priester Adolf Daens, om mee te schrijven aan het partijpro-gramma, met als belangrijkste punten:

- Verbetering van de landbouwwetgeving
- Eerlijke belastingen
- Eerlijk loon en betere arbeidsomstandigheden voor arbeiders
- Bescherming van de handel
- Schoolplicht in plaats van kinderarbeid
- Nederlands gelijkwaardig aan het Frans
- Vrijwillige legerdienst in plaats van dienstplicht

Het programma van de Christene Volkspartij

1893. ALGEMEEN MEERVOUDIG STEMRECHT VERTIENVOUDIGT HET AANTAL STEMGERECHTIGDEN

De oprichting van de Christene Volkspartij is een direct gevolg van het katholieke verzet tegen de invoering van het algemeen meervoudig stemrecht. De conservatieve Katholieke Partij wou het cijnskiesrecht behouden zoals het sinds de onafhankelijkheid van België bestond: enkel mannen die voldoende belastingen betaalden, konden stemmen. Slechts een heel kleine minderheid van de bevolking genoot van dat voorrecht.

Door het krachtige protest van de socialisten en het uitroepen van een algemene staking wordt op 18 april 1893 het algemeen meervoudig stemrecht goedgekeurd. Vanaf dat moment heeft elke meerderjarige man, toen vanaf 25 jaar, een stem. Beschikt hij over een diploma, betaalt hij belastingen of is hij eigenaar, dan neemt het aantal stemmen per kiezer toe, tot maximum 3 stemmen.

De impact was enorm. Waren er in 1892 slechts 136.775 stemgerechtigde kiezers, dan vertienvoudigde hun aantal na de invoering van het algemeen meervoudig stemrecht. De invoering van het algemeen meervoudig stemrecht was een noodzakelijke voorwaarde voor het succes van de daensisten bij de verkiezingen van 1894 en voor de verkiezing van priester Daens in het parlement in datzelfde jaar. Die verkiezingen verlopen echter niet zonder slag of stoot...

De woelige verkiezingen van 1894

1894. ARRONDISSEMENT AALST.

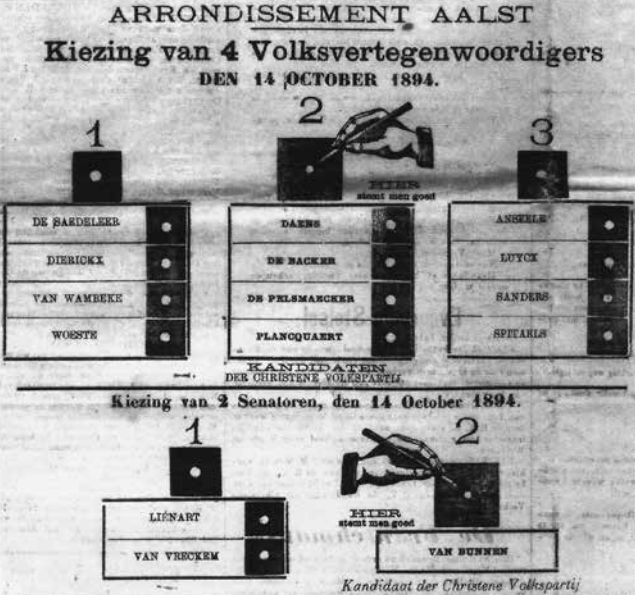
Tijdens de parlamentsverkiezingen van 15 oktober 1894 komt het voor het eerst tot een zware confrontatie tussen de Katholieke Partij en de daensisten.

Het arrondissement Aalst dient vier Kamerleden te verkiezen. De katholieken, de daensisten en de socialisten stelden elk vier kandidaten voor, die in alfabetische volgorde op de stembrief weergegeven werden. De liberalen dienden geen lijst in.

De lijstvorming voor de verkiezingen van 1894 verloopt bij de daensisten niet zonder slag of stoot. Roelander van het eerste uur Jan Baptist Vanlangenhacke krijgt na lang aarzelen toch geen plaats op de kieslijst en wordt aan de kant geschoven voor Hector Plancquaert uit Zomergem. De katholieke pers smult ervan. Zij noemen de christendemocraten "scheurmakers". De Standaard schrijft spottend over "scheuring der scheurmakers", waarbij vooral "vreemde vogel" Plancquaert het moet ontgelden. Ook priester Daens krijgt het in de katholieke pers zwaar te verduren. Een priester die het openlijk opneemt tegen de Katholieke Partij, een partij die voor alles één en ondeelbaar moest blijven, was in hun ogen een regelrechte schande.

15 OKTOBER 1894. PRIESTER DAENS NIET VERKOZEN

De katholieken zetten met Charles Woeste een bekende kandidaat in. Woeste heeft er op dat moment al een lange loopbaan als parlamentslid op zitten, maar heeft weinig voeling met zijn kiesarrondissement in de Denderstreek. Vooral zijn hautain gedrag en zijn gebrekkig Nederlands moeten het ontgelden in de pers. Hij wordt in de liberale krant Dendergalm afgeschilderd als een "mislukte messias". Ook de kiespropaganda van de daensisten laat geen spaander heel van "Charles de saucissenman" die zijn kiezers omkoopt met bier en worsten. Woeste voelt zich door deze uitspraken bijzonder vernederd en gekrenkt. Bij de verkiezingen is van die vernedering echter weinig te merken. De vier katholieke kandidaten worden verkozen met meer stemmen dan priester Daens!

Stembrief 15 oktober 1894

- Onder nummer 1 de Katholieke Partij met baron De Saedeleer uit Haaltert en Charles Woeste
- Onder nummer 2 de Christene Volkspartij met priester Daens
- Onder nummer 3 de Socialisten met Edward Anseele uit Gent

Charles Woeste (1837 – 1922)

De Standaard, 5 oktober 1894

Aalst, 17 October 1894.	
Uitslag der Kiezing.	
Oost-Vlaanderen.	
Aalst. — Uitslag der kiezingen van 14 October uitgeroepen door het Hoofdbureel op 15 October.	
Senaat.	
Geldige stemmen	41,270
Volstreckte meerderheid	20,636
MM. Lienart	26,625
Van Vreckem	26,400
Van Bunnan	18,260
MM. Lienart en Van Vreckem werden als gekozen uitgeroepen.	
Kamer van volksvertegenwoordigers.	
Getal geldige stemmen	49,702
Volstreckte meerderheid	24,853
MM. De Sadeleer	27,067
Diericx	26,534
Van Wambeke	25,256
Woeste	25,493
Daens	23,498
De Backer	21,876
De Pelsmaeker	21,373
Plancquaert	20,649
Anseele	2,674
Luyex	2,326
Sanders	2,262
Spitaels	2,274

Uitslag van de verkiezingen van 1893. Priester Daens raakt aanvankelijk niet verkozen.

KIESBEDROG EN EEN GEDEELTELIJKE HERKIEZING

Als snel komen er echter verschillende meldingen over kiesbedrog. In het boek Pieter Daens kruipt Louis Paul Boon in de huid van de drukker en lezen we: “Rond rou in de avond ontvingen de conservatieven van Ninove een telegram uit Aalst: Liste Daens l’emporte à 2000 voix. Avisez. Of zoals ik het in mijn bladen vertaalde: “Lijst Daens ligt 2000 stemmen boven. Pas op.” Kort daarop, rond half elf, ging om niemand weet welke reden, het licht uit op het stadhuis te Ninove, waar drie kiesburelen zetelden. Tien minuten lang bleef het volkomen duister en rond deze tijd vertrok een telegram van Ninove naar Aalst: Woeste behaalt in kanton Ninove 1000 stemmen méér dan Daens.” De daensisten dienen een klacht in en de Kamer van Volksvertegenwoordigers besluit dat een gedeeltelijke herkiezing in het arrondissement Aalst nodig is.

9 DECEMBER 1894. WOESTE VERSUS DAENS

Spotprent waarop Charles Woeste wordt afgebeeld als politicus die zijn kiezers omkoopt met worsten en bier.

De herkiezing in het arrondissement Aalst beroert de laatste maanden van 1894 heel het land. Dat Charles Woeste het als vooraanstaand parlamentslid nog eens moet opnemen tegen priester Daens in een herverkiezing, vindt hij een schande. Maar veel kan hij er niet aan doen.

De Standaard, 9 december 1894: Oproep aan de katholieke kiezers om niet op de Christene Volkspartij te stemmen bij de gedeeltelijke herverkiezing in het arrondissement Aalst.

De herstemming op 9 december 1894 brengt beide opponenten in de Kamer: Woeste met 27.549 stemmen, Daens met 26.837 stemmen.

Aalst, 12 Dec. 1894.

Uitslag der balloteering
van 9 December 1894.
Getal stembrieven 54,101. — Nietige en witte stembrieven 1098
Geldige stembrieven 53,003

	Aalst	Ninove.	Gee- rardsber- gen	Sottegem	Herzele.	Totalen.
Katholieken.						
MM. Van Wambeke	8528	5011	4280	4233	4506	26,538
Woeste	8838	5243	4437	4253	4775	27,539
Volkstoppers.						
MM. Daens	10,666	4606	4227	2296	5037	26,832
De Backer	9926	4703	4011	2173	4947	25,760

Gekozen dus MM. WOESTE en DAENS.

Stembrief 15 oktober 1894
- Onder nummer 1 de Katholieke Partij met baron De Saedeleer uit Haaltert en Charles Woeste
- Onder nummer 2 de Christene Volkspartij met priester Daens
- Onder nummer 3 de Socialisten met Edward Anseele uit Gent

Met de verkiezing van priester Daens in het Belgische parlement kan de Christene Volkspartij voor het eerst doorbreken op nationaal vlak.

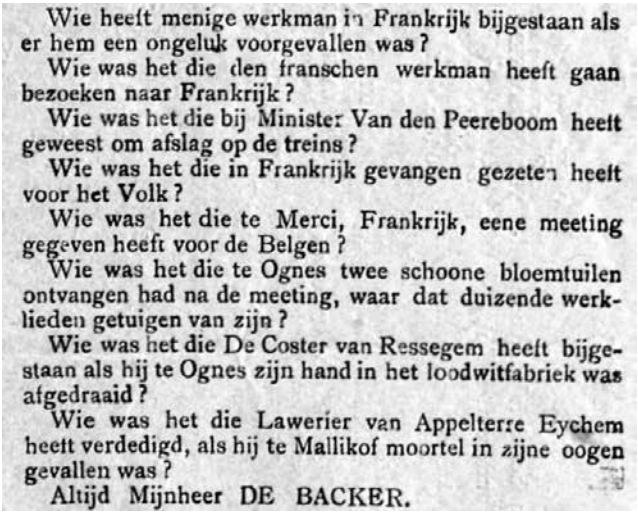
Helpt U Zelfen: de sociale strijd van de daensisten

De sociale strijd van de daensisten verschilt met die van de socialisten. Waar de Belgische Werkliedenpartij een kiespubliek vindt bij de fabrieksarbeiders in de steden, kan het daensisme eerder succes boeken op het platteland en in kleinere gemeenten. Zo richt Frans “smid” Lambrecht een vakbond voor de hopboeren uit het Pajottenland en een steenbakkersvakbond in Brussel op en trekt Aloïs De Backer als daensistisch parlamentslid tot tweemaal toe naar Frankrijk om het miserele lot van zijn streekgenoten die er zware seizoensarbeid doen met zijn eigen ogen te aanschouwen. Meermaals zou De Backer het lot van deze Franschmans in het parlement ter sprake brengen.

Helpt U Zelfen, Hoop op de Toekomst, De Verbroedering, Volksverheffing... het zijn slechts enkele typische benamingen van daensistische organisaties. Eerder dan sociale wetgeving af te wachten of compleet afhankelijk te worden van de liefdadigheid die de katholieke conservatieven voorstaan, verkiezen de daensisten het heft in eigen handen te nemen met eigen ziekenfondsen, verzekeringen, spaarkassen, samenwerkende weverijen en melkerijen, volksbakkerijen en tal van andere organisaties. Zo wordt in Kerksen een Samenwerkende Weverij opgericht na een ontslaggolf en kent ook Lede een daensistische ziekenbond.

Aloïs De Backer (1858 – 1904)

Aloïs De Backer uit Denderhoutem bracht het lot van de franschmans meermaals ter sprake in het Belgische parlement.

De franschmans uit Heldergerm

1897. KERKSKEN.

DE WEVERS GAAN IN STAKING

Nadat de lonen tot driemaal toe worden verlaagd, roepen de wevers van weverij Smits uit Kerksken de algemene staking uit. De fabrieksbaas reageert echter ijskoud en ontslaat alle stakers. Om de werkloze wevers van Kerksken een uitweg te bieden, beslissen Roelanders van het eerste uur Aloïs De Backer uit Denderhoutem, Prosper De Pelsmaecker uit Denderleeuw en Jozef Callebaut uit Kerksken dan maar zelf de “Samenwerkende Weverij Kerksken” op te richten, die al snel opgaat in de “Samenwerkende Weverijen Denderhoutem”.

Pieter Daens opent in Aalst een depot en welijs brengen de wevers hem de afgewerkte stukken met de stootkar. Deze wordt spoedig omgedoopt tot “jeneverkar”. Na de levering van hun waar keren de wevers immers terug naar Kerksken met goedkope jenever uit Aalst. De bijnaam “Jeneverdrinkers”, zoals de inwoners van Kerksken worden genoemd, getuigt van deze periode. Uiteindelijk blijken de Samenwerkende Weverijen te klein om zich aan de snel veranderende economische evolutie aan te passen en moeten ze de deuren sluiten. De Kerskenaren bleven verweesd achter.

Frans “smid” Lambrecht uit Outer (1858 – 1906)

Weverij Smits in Kerksken

De wevers van weverij Smits in Kerksken

Vlaams bewustzijn door kunst en cultuur

Voor de daensisten valt de sociale strijd samen met de Vlaamse strijd. Als de arbeider werkelijk een “vrij en welvaren man” moest wezen in plaats van een “slaaf”, dan zijn de gelijkwaardigheid van het Nederlands aan het Frans, onderwijs in het Nederlands vanaf de lagere school tot de universiteit, kunst en literatuur in het Nederlands basisvoorwaarden voor de daensisten. Nederlands wordt immers pas in 1898 de officiële tweede taal van het sterk verfranste België. En het zou nog lang duren vooraleer de beide landstalen ook in de praktijk gelijkwaardig zouden zijn.

Het eerste wetsvoorstel tot de vernederlandsing van de Rijksuniversiteit Gent wordt ingediend door de daensistische parlementsleden, waaronder priester Daens en Aloïs De Backer. Die laatste spreekt overigens uitsluitend Nederlands in het Belgische parlement, een unicum in die tijd.

Om het Vlaamse bewustzijn bij het gewone volk te ontwikkelen wordt kunst toegankelijk gemaakt met tal van toneelverenigingen en fanfares.

1904. WELLE. KUNST EN EENDRACHT BRENGT MUZIEK EN TONEEL

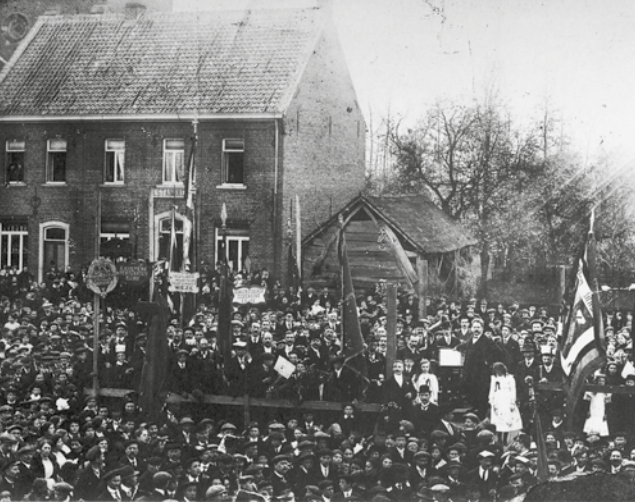
In Welle brengt de culturele vereniging “Kunst en Eendracht” vanaf 1904 zowel muziek als toneel. Bovendien wordt ook een eigen daensistische krant uitgegeven: de Wellenaar. De vereniging groeit uit tot de ontmoetingsplaats voor daensisten uit het dorp, met een feestzaal op de Groote Plaats van Welle. Onder meer Romain Eeman, de latere daensistische burgemeester van Welle, is vooraanstaand lid van de vereniging. Het vaandel van Kunst en Eendracht draagt trots de groene kleur, de kleur van de daensisten. Bij de feestelijke inhuldiging van het vaandel in 1914 is Pieter Daens spreker en komt een massa volk opdagen. Het vaandel wordt vandaag bewaard in ’t Gasthuys Stedelijk Museum te Aalst.

De muzikanten van de daensistsiche fanfare van Welle.

Kunst en Eendracht gaf ook een eigen daensistische krant uit: De Wellenaar.

Bij de feestelijke inhuldiging van het vaandel van Kunst en Eendracht in 1914 is Pieter Daens een van de sprekers.

1913. LEDE.
ZIEKENBOND HOOP OP DE TOEKOMST

In Lede blijft de macht van de conservatieve katholieken onaangetast aan het einde van de 19e eeuw, maar als Priester Daens er komt spreken, wordt hij op een enthousiaste ovatie onthaald. In 1913 wordt ook in Lede een daensistische ziekenbond opgericht: de “Christene Democratische Ziekenbond Hoop op de Toekomst”. De aanwezigheid van dergelijke daensistische organisatie is een doorn in het oog van de conservatieve katholieken. Bij het Guldensporenfeest wordt het aan de ziekenbond zelfs verboden deel te nemen omdat het vaandel van Hoop op de Toekomst werd gezien als het vaandel van de Christene Volkspartij. Pieter Daens wond er zich over op in de Werkman van 1913.

Een kleine opmerking : De vlag van «Hoop in Toekomst» is niet de vlag eener partij, wel de vlag van het Ziekenfonds. Op die vlag staat een kruis en een anker met het opschrift : Hoop in Toekomst. Is dat het zinnebeeld van eene partij ?... We zouden graag willen weten of de andere deelnemende maatschappijen ook zouder vlag in den stoet zullen gaan ?
Ware het zoo niet, hoe zullen die heeren van 't bestuur hunne handelwijze wettigen ?
Lede heeft slechts een ziekenbond ; 't ware zeer te betreuren dat dien menschlievende instelling aan den stoet niet zou kunnen deelnemen wanneer zelfs Geiten, Kieken en Verkens bond op het programma vermeld zijn.

Artikel De Werkman, 1913

1899. HELDERGEM.
DE SLAG BIJ DEN KOTERHAAK

Dat deze kunst- en cultuurverenigingen bovenal politieke verenigingen waren, blijkt uit de conflicten die er in die tijd bij optredens ontstaan tussen katholieke knokploegen en de daensisten. Zo worden de muzikanten van de fanfare “Groeien en Bloeien” uit Denderhoutem in 1899 aangevallen in Helderghem nabij herberg Den Koterhaak “door zes tot acht man gewapend met stoofdeksels, bezems, ijzeren staven en piketten...”. Naderhand blijkt dat ook de cafébazin gewond was geraakt. Ze vertoonde bijtewonden in de arm!

“Vier of vijf rolden in de gracht die nevens de baan loopt en de anderen moesten zich met hun instrumenten verdedigen.”

Verschrikt bij het gezicht der tuigen, waarvan de aanranders zich bedienden, namen de voorsten de vlucht, doch de achtersten konden uit de voeten niet meer geraken en geweldige slagen kwamen op hunne hoofden terecht.
Vier of vijf rolden in de gracht die nevens de baan loopt en de anderen moesten zich met hunne instrumenten verdedigen, wilden zij er nog levend van onder komen.
Vier muzikanten hebben erge kwetsuren aan het hoofd, ook de heer bestuurder ligt met den voorschedel open. Vier muziektukken zijn erg beschadigd.

De slag bij den Koterhaak

De daensistische fanfare Groeien en Bloeien uit Denderhoutem

In Aspelare brengt de fanfare “Hou ende Trou” heel wat bekende Roelanders op de been: Jan Baptist Vanlangenhaeke is erevoorzitter, dokter Hilaire Van de Velde is voorzitter en op de tweede rij, de derde van rechts vinden we Frans Sterck, de uitgever van Klokke Roeland, met trompet in de hand.

Priester Daens en de Kerk

De moeilijke verhouding met de Kerk speelt priester Daens heel zijn leven parten. Al tijdens zijn tijd bij de jezuïeten in Drongen komt hij in conflict met zijn oversten, in die mate dat hij na 12 jaar de orde verlaat. Ook in andere functies botst het regelmatig. Het is tekenend voor het koppige karakter van de priester. Uiteindelijk belandt hij terug in Aalst en trekt hij noodgedwongen in bij zijn broer. Hij helpt in de drukkerij, geeft bijles aan kinderen van de rijke bourgeoisie, maar heeft geen enkel officieel ambt. De mis lezen, dat blijft weliswaar belangrijk voor hem.

De politieke ambities van Daens botsen al snel met de Kerk, waarin het in eerste instantie vooral de lokale geestelijken zijn die zich verzetten tegen de opstandige priester. Bisschop Stillemans is de hervormingsgezinde christendemocratische ideeën die ook in Gent wortel schieten dankzij de groep rond Arthur Verhaegen, wel genegen. Hij is alleszins niet de meest conservatieve bisschop in Vlaanderen. Maar de druk op de bisschop wordt opgevoerd om sancties te nemen tegen de priester en zijn partij. Vooral conservatief katholiek parlamentslid Charles Woeste zal er alles aan doen om Stillemans ervan te overtuigen Daens tot de orde te roepen. Hij schakelt samen met baron de Bethune zelfs koning Leopold II in. De bisschop ziet zich dan ook genoodzaakt in te grijpen en start met een hele reeks sancties.

1894. DE START VAN EEN LANGE REEKS SANCTIES TEGEN PRIESTER DAENS

Reeds in 1894, het jaar van zijn verkiezing, mag Daens de mis niet meer in het openbaar lezen. Hij wordt verbannen naar de kapel van 't Gasthuis in Aalst, maar het bestuur van het hospitaal ziet de priester liever gaan dan komen. Verder mag Daens “geen herbergen bezoeken” en moet hij beloven om niet meer aan politiek te doen, al helemaal niet in zijn priesterkleed. Daens zit gewrongen tussen zijn plicht als priester om gehoorzaam te zijn aan zijn kerkelijke overheid, en zijn rechten als burger en volksvertegenwoordiger in het parlement. Al te vaak laat hij twee gezichten zien: enerzijds meegaand ten opzichte van Stillemans wanneer hij nog maar eens op het matje wordt geroepen in het bisschoppelijk paleis in Gent, anderzijds strijdvaardig in de pers en op de preekstoel. In 1899 wordt hij uiteindelijk uit zijn priesterambt gezet. De zware sancties leiden ertoe dat heel wat daensisten terug naar het katholieke kamp overstappen. Oppositie voeren tegen de Katholieke Partij is één zaak, maar in conflict komen met de Kerk als instituut zagen veel christendemocraten toch niet zitten.

1907. EEN SOBERE BEGRAFENIS ALS LAATSTE VERNEDERING

Daens zal de rest van zijn leven worstelen met zijn geloof enerzijds en zijn sociale strijd anderzijds. Aan het einde van zijn leven sluipt hij via een achterpoortje van de Molenstraat bijna dagelijks naar de Sint-Martinuskerk om er ongezien te bidden en de mis bij te wonen. Op zijn sterfbed wordt hij verplicht zijn politieke actie als een dwaling te herzien, anders zou hij de laatste sacramenten niet toegediend krijgen. Daens zwicht, om in overeenstemming met zijn geloof te kunnen sterven. Zijn familie en vrienden kunnen het amper geloven. Wanneer Daens sterft in 1907 wordt hem slechts een heel sobere begrafenis gegund, zonder rouwkransen en zonder priestelijke eer. Het is de laatste vernedering voor de koppige priester.

Bisschop Antoon Stillemans (1832 – 1916)

HERDENKINGSCULTUUR EN EERHERSTEL

Een jaar later wordt een praalgraf opgericht op de begraafplaats van Aalst, gefinancierd dankzij de steun van het volk. Een massa komt opdagen om Daens te herdenken. Het is de start van een lange herdenkingstraditie, die in 1957 met het oprichten van een monument op het Werfplein een hoogtepunt kent. Binnen de Kerk bleef het echter officieel stil tot 2015, wanneer aartsbisschop Léonard in de Sint-Martinuskerk priester Daens eerherstel geeft. Daens is vandaag een voorbeeld in de Kerk, zijn levensverhaal en zijn sociale actie vormen een inspiratiebron.

Op het Werfplein staat sinds 1957 het monument voor priester Daens, omringd door arbeiders.

Herdenkingsprentje uit 1908

Het daensisme na Daens

De Christene Volkspartij kent zoals de meeste politieke partijen heel wat interne twisten. Meer en meer tekenen zich twee verschillende visies af. Enerzijds is er een gematigde vleugel met de broers Daens als kopmannen. De opstandige priester doet het goed bij het kiespubliek, maar kan door zijn priesterschap niet zo radicaal zijn in het verdedigen van de christendemocratische standpunten. Het constante schipperen van priester Daens tussen de Kerk en zijn politieke achterban doet de Christene Volkspartij ook geen deugd. Meermaals ontkent hij zelfs het bestaan van de Christene Volkspartij... Anderzijds is er een radicalere vleugel bij de christendemocraten, met vooral Hector Plancquaert als boegbeeld.

1907. CHRISTENE VOLKSPARTIJ IN CRISIS NA DOOD VAN PRIESTER DAENS

Het overlijden van priester Daens blijft niet zonder politieke gevolgen. Met het wegvallen van het boegbeeld van de Christene Volkspartij, komen de interne tegenstellingen meer dan ooit naar boven. Een aantal daensisten lopen over naar de Katholieke Partij, zowel omwille van het open conflict tussen Hector Plancquaert en Pieter Daens, als omwille van het conflict met de Kerk dat ook na de dood van Adolf Daens een rol blijft spelen. Pieter Daens wilt na de eerloze begrafenis van zijn broer immers afstand nemen van het katholieke kamp, en samen met een aantal daensisten noemen ze zichzelf een tijdlang Vrije Democraten in plaats van christendemocraten. Ook bij die Vrije Democraten zijn er strubbelingen. Alfons Dumont uit Erpe, die in 1908 nog broederlijk naast Pieter Daens op de foto staat, zal na discussies over lijstverdelingen het daensisme verlaten en zich ook bij de katholieken aansluiten.

Hector Plancquaert (1863 - 1953) beleefde het hele daensisme mee, van de stichting van de Christene Volkspartij tot de politieke versplintering.

1917. ACTIVISME TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG

Tijdens de Eerste Wereldoorlog zien een aantal daensisten hun kans om een heel pakket aan Vlaamse eisen, waarvoor zij al tientallen jaren ijveren, gerealiseerd te zien door mee te werken met de Duitse bezetter. Pieter Daens is een felle tegenstander van het activisme en aanvankelijk was ook Hector Plancquaert niet voor het idee gewonnen.

Plancquaert verandert echter van mening en wordt in 1917 ondervoorzitter van de tweede Raad van Vlaanderen en zelfs nog even schepen en waarnemend burgemeester van Gent. Met zijn toetreding tot het activisme verspeelt hij echter zijn kans om nadien nog een politieke rol van betekenis te spelen. Wanneer Pieter Daens in 1918 sterft, kan Plancquaert hem niet opvolgen in het parlement.

Eind 1918 moet Plancquaert vluchten, eerst naar Nederland en later naar Duitsland. In 1920 wordt hij bij verstek ter dood veroordeeld. Pas met de amnestiewet van 1929 kan hij terugkeren naar België. Vanaf dan verblijft hij in Outer, op de hoeve van zijn vriend en daensistisch schepen Lodewijk-Denis Ceuterinck, waar hij de oude daensistische kern terug tot leven probeert te brengen. Hij studeert, schrijft en reist veel, maar is politiek minder actief. In de jaren 1930 is Plancquaert overigens sterk gekant tegen daensisten en Vlaams-nationalisten die aanleunden bij rechts-autoritaire bewegingen zoals het VNV (Vlaams Nationaal Verbond).

JAREN 1930. VERSPLINTERING TUSSEN PROGRESSIEVE EN RECHTSGEZINDE DAENSISTEN

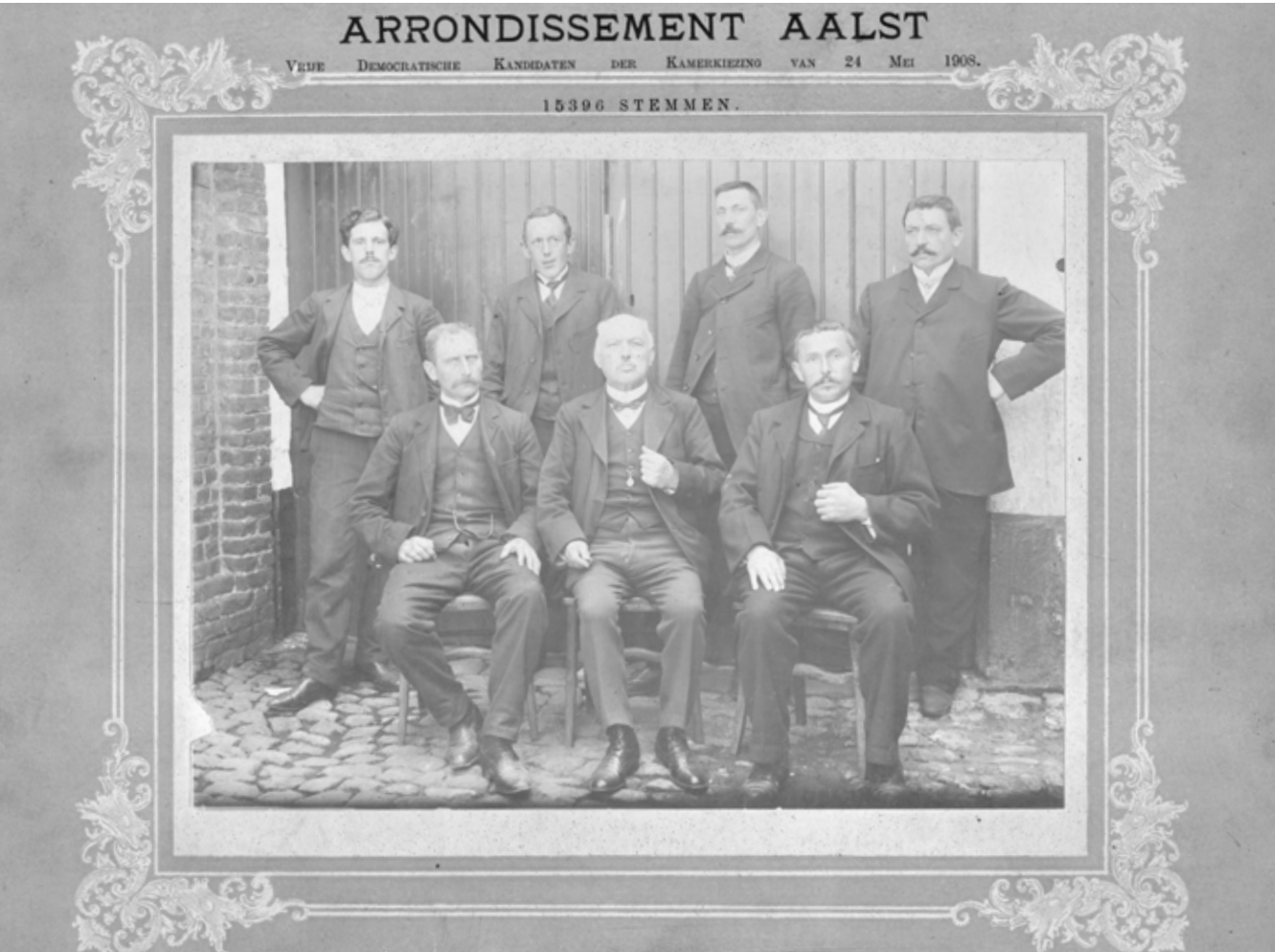
Op verschillende plaatsen in Vlaanderen worden in de jaren 1930 coalities gesmeed tussen daensisten en Vlaams-nationalisten, in de hoop de successen van weleer te laten herleven. Het is opvallend, dat een inherent democratische beweging als die van de christendemocratie, in het vaarwater van rechts-autoritaire en openlijk antidemocratische bewegingen komt. Het leidt dan ook tot een breuk in de daensistische rangen.

In Aalst stapt een aanzienlijk deel van de daensisten in het VNV, ondanks verzet van Hector Plancquaert en Karel Van Opdenbosch, daensistisch parlementslid voor het arrondissement Aalst. Die laatste twee zullen nog een poging ondernemen om met een nieuwe christendemocratische partij, de Vlaamsch-Nationale Democratische Partij, aan de verkiezingen deel te nemen, maar dat levert weinig succes op.

Ook in Denderleeuw wordt een coalitie tussen daensisten en het VNV gevormd. Louis De Bruyn, die waarnemend burgemeester was voor de daensisten in de jaren 1920, gaat bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1932 een samenwerking aan met het VNV. Hierdoor komt het tot een scheuring in de daensistische rangen in Denderleeuw. De meer sociaal- en liberaalgerichte daensisten verzamelen zich in de Vrije Vlaamse Democraten onder leiding van Arthur Boriau.

De meer rechtsgezinde daensisten verzamelen zich met enkele VNV'ers onder de naam Vlaams Blok. De politieke versnippering zorgt ervoor dat de daensisten nadien nooit meer de verkiezingssuccessen van weleer konden benaderen.

De collaboratie door het VNV en door een deel van de daensisten tijdens de Tweede Wereldoorlog is een zwarte pagina in de geschiedenis van de Vlaamse Beweging. Van de Christene Volkspartij is op dat moment nog amper iets overgebleven. Van daensisme kunnen we dan moeilijk nog spreken. Priester Daens, Pieter Daens en de Roelanders hebben het nooit kunnen meemaken. En Hector Plancquaert? Die had zijn lesje uit de Eerste Wereldoorlog geleerd. Hij verzette zich hevig tegen de samenwerking met het VNV en tegen elke vorm van collaboratie met de Duitse bezetter.

Om afstand te nemen van de Kerk na de dood van priester Daens, noemen een aantal daensisten rond Pieter Daens zich de Vrije Democraten.

DAENS IN DENDERLAND

AALST SINT-MARTINUSKERK

Priester Daens groeit op in de schaduw van de Sint-Martinuskerk. Hij gaat er naar de mis, doet er zijn communic en draagt er na zijn priesterwijding zijn eerste mis op. Zijn politieke engagement stoot echter op heftige weerstand van de lokale geestelijken, niet in het minst in de Sint-Martinusparochie zelf.

MONUMENT PRIESTER DAENS OP HET WERFPLEIN

Op het Werfplein, een boogscheut verwijderd van waar vroeger de drukkerij van Pieter Daens lag, vinden we het monument voor priester Adolf Daens. Geflankeerd door arbeiders is zijn blik gericht naar de arbeidersbuurt aan de overzijde van de Dender. Het standbeeld is een werk van de Aalsterse beeldhouwer en kunstenaar Marc De Bruyn. Het werd in 1957 ingehuldigd, 50 jaar na het overlijden van priester Daens. Op de sokkel lezen we een van de bekendste uitspraken van Daens: “Slaaf noch bedelaar mag de arbeider zijn, hij moet een vrij en welvarend man wezen.”

LEDE ZIEKENBOND HOOP OP DE TOEKOMST

In het overwegend katholieke Lede kan het daensisme weinig politieke successen boeken, ondanks het enthousiasme waarmee priester Daens onthaald wordt wanneer hij er komt spreken. Er is geen sprake van een lokale afdeling van de Christene Volkspartij, maar in 1913 wordt er wel een “Christene Democratische Ziekensbond Hoop op de Toekomst” opgericht.

ERPE-MERE ALFONS DUMONT, VAN VURIG DAENSIST NAAR KATHOLIEK TEGENSTANDER

In en rond Erpe is Alfons Dumont een belangrijke verspreider van het daensistisch gedachtegoed. Bij de parlementsverkiezingen van 1912 zou hij op een verkiesbare tweede plaats op de daensistische lijst staan, na Pieter Daens. Maar na een peiling bij de leden van de partij, krijgt hij pas de derde plaats. Dumont trekt zich verbitterd terug. Met een indrukwekkende pamflettencampagne en met verschillende manifesten in de pers valt hij de daensisten in het algemeen en Pieter Daens in het bijzonder aan. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt Dumont nog kort burgemeester van Erpe (1915-1916) voor de katholieken.

APPELTERRE JAN BAPTIST VANLANGENHAEKE EN DE ROELANDERS

Herenboer en advocaat Jan Baptist Vanlangenhacke geeft liever les aan getalenteerde boerenjongens uit de streek dan zich met het beheer van zijn boerderij of de advocatuur bezig te houden. Hij brengt zijn studenten democratisch en Vlaams bewustzijn bij. Uit deze groep ontstaan de Roelanders, die mee aan de basis van de Christene Volkspartij liggen.

ASPELARE ASPELARE, BOLWERK VAN ROELANDERS

Bij de oprichting van de eerste daensistische partij, de Christene Volkspartij, zijn verschillende Roelanders uit Aspelare betrokken, zoals Frans Sterck, Victor Soens en dokter Hilaire Van de Velde. Reeds in 1895 halen de Roelanders de volledige meerderheid in de gemeenteraad van Aspelare en zullen gedurende decennia de gemeentepolitiek bepalen.

DENDERHOUTEM DENDERHOUTEM, DORP VAN ALOÏS DE BACKER

Aloïs De Backer is een van de belangrijkste daensistische boegbeelden. Als Roelander van het eerste uur is hij medestichter van de Christene Volkspartij. In het parlement spreekt De Backer uitsluitend Nederlands, een unicum in die tijd. Het onverwachte overlijden van De Backer vlak voor de parlementsverkiezingen in 1904, weerhoudt de kiezer niet om massaal op hem te stemmen en De Backer wordt postuum verkozen. Pieter Daens zal hem opvolgen en komt zo naast zijn broer priester Adolf Daens in het parlement.

DENDERLEEUEW DAENSISTEN IN DENDERLEEUEW

Het daensisme raakt in Denderleeuw aan het eind van de 19e eeuw een gevoelige snaar. Al snel na de oprichting van de Christene Volkspartij ontstaat in Denderleeuw een lokale afdeling van de partij die een van de sterkste van het land zal worden. Ook de eerste daensistische ziekenbond, het fonds Help U Zelfen, wordt in Denderleeuw opgericht. Daensisten Michel Prosper De Pelsmaecker, August De Brabanter, Désiré Boriau en Lodewijk De Bruyn zullen elk hun stempel op het daensisme in Denderleeuw drukken.

HAALTERT PRIESTER DAENS VERLIEST TEGEN DE BARON VAN HAALTERT

In 1894 nemen de daensisten voor het eerst deel aan de verkiezingen met de Christene Volkspartij, maar Priester Daens raakt eerst niet verkozen. De populairste kandidaat blijkt de katholieke baron van Haaltert te zijn, Lodewijk de Sadeleer. Na verschillende meldingen van kiesbedrog komt het tot een gedeeltelijke herstemming in het arrondissement Aalst. Naast de katholieke kandidaten de Sadeleer, Dierickx en Woeste, wordt priester Daens alsnog verkozen, weliswaar met een pak minder stemmen dan de baron van Haaltert.

HELDERGEM DE DAENSISTEN NEMEN HET OP VOOR DE FRANSCHMANS UIT HELDERGEM

Heldergerm is hét Franschmansdorp van de streek. Talloze werkloze dorpsgenoten trekken aan het einde van de 19e eeuw naar Noord-Frankrijk om er seizoensarbeid te doen in de meest miserabele omstandigheden. Roelander van het eerste uur en daensistisch boegbeeld Aloïs De Backer uit Denderhoutem klaagt het lot van de Franschmans meermaals aan in het parlement.

IDDERGEM VICTOR WITTERZEEL: DAENSISTISCH WAAR- NEMEND BURGEMEESTER

De daensisten van Iddergem boeken onder leiding van Victor Witterzeel reeds in 1895 succes bij de gemeenteraadsverkiezingen. Decennialang groeit hun populariteit in het dorp. Wanneer Witterzeel burgemeester wilt worden, weigert de gouverneur hem echter te benoemen. Een daensist als burgemeester blijkt een stap te ver en Witterzeel wordt waarnemend burgemeester. Hij zal gedurende 43 jaar onafgebroken in de gemeenteraad van Iddergem zetelen.

KERKSEN DE SAMENWERKENDE WEVERIJ VAN KERKSKEN

Wanneer de wevers van Kerkksen na derde opeenvolgende loonsverlaging in 1897 het werk neerleggen, ontslaat fabriekseigenaar Smits alle stakende arbeiders. Wat nu met de werkloze wevers? Daensisten Aloïs De Backer uit Denderhoutem, Prosper De Pelsmaecker uit Denderleeuw en Jozef Callebaut uit Kerkksen blijven niet bij de pakken zitten en richten zelf de “Samenwerkende Weverij Kerkksen” op.

NINOVE FEESTELIJKE OPTOCHT IN NINOVE VOOR EEN FICTIEF PAUSBEZOEK

In 1895 keert priester Daens terug uit Rome. In Ninove willen de daensisten hem feestelijk onthalen. Er wordt een optocht georganiseerd en vanuit heel het land stroomt een massa van wel 30.000 deelnemers per trein toe. Priester Daens was immers bij de paus ontvangen en had er de christendemocratische zaak kunnen verdedigen. Of toch niet? Bij de optocht was Daens nergens te bespeuren en achteraf bleek dat hij helemaal niet door de paus ontvangen was, maar wel door het Vaticaan op het matje werd geroepen...

KLOKKE ROELAND ORGAAN DER CHRISTENE VOLKSPARTIJ

De daensisten verspreiden hun ideeën niet alleen via de Aalsterse kranten van Pieter Daens, zoals Het Land van Aelst en De Werkman. Ook in Ninove wordt een belangrijk propaganda-instrument van de Christene Volkspartij gedrukt: het weekblad Klokke Roeland, met als motto “Alles voor en door het volk”.

KIESBEDROG: EN TOEN GING HET LICHT UIT OP HET STADHUIS VAN NINOVE

Priester Daens wordt aanvankelijk niet verkozen bij de verkiezingen van 1894. Pas na meldingen van kiesbedrog en een gedeeltelijke herverkiezing, belandt priester Daens alsnog in het parlement. Wat was er gebeurd? Onder meer in de kiesburelen in het stadhuis van Ninove, waren er onregelmatigheden. Wanneer Daens voorop leek te liggen, ging tijdens het tellen het licht plots uit in het stadhuis. Toen het defect een half uur later hersteld was, bleek Woeste 1000 stemmen meer te hebben dan Daens...

OKEGEM OPRICHTING VAN DE CHRISTENE VOLKSPARTIJ IN 1893 TE OKEGEM

“Dien dag in een klein herbergsken, op een soort van kelderkamerken, mijn hert zwom in geestdrift hij het zien en horen spreken dier vast overtuigde en kloeke mannen: Aloys De Backer, dokter Van de Velde, Jan Baptist Van Langenhacke, Frans Lambrecht, Frans Sterck en Prosper De Pelsmaecker. (...) Er zou een Volkspartij gesticht worden, ze zou de naam dragen van “Christene Volkspartij” niet om scheuring te brengen maar om de Katholieke Partij te hervormen naar eisch der omstandigheden.” Pieter Daens.

OUTER DE “KOUDE” SMID LAMBRECHT

Frans Lambrecht uit Outer wordt ook wel de koude smid genoemd. Door zijn daensistische overtuiging verliest hij klanten en is het de moeite niet meer om het vuur in zijn smidse aan te steken. Het houdt smid Lambrecht niet tegen om één van de populairste figuren van het daensisme te worden.

HECTOR PLANQUAERT, RADICAAL CHRISTENDEMOCRAAT

Hector Planquaert beleeft de hele geschiedenis van het daensisme mee, van bij het prille begin tot het einde. Bij de eerste verkiezing in 1894 staat hij naast priester Daens op de lijst van de Christene Volkspartij. Hij is een radicalere christendemocraat dan de gebroeders Daens en maakt zich tijdens de Eerste Wereldoorlog schuldig aan activisme in de hoop een pakket Vlaamse eisen te kunnen realiseren. Hij moet vluchten naar het buitenland en keert pas in 1929 terug naar België, waar hij zich vestigt bij zijn vriend Lodewijk-Denis Ceuterinck in Outer. In de jaren 1930 verzet hij zich hevig tegen daensisten die aanleunen bij het rechts-autoritaire VNV. Planquaert sterft in Outer in 1953.

WELLE KUNST EN EENDRACHT IN WELLE

De daensisten zetten kunst en cultuur in als middel om het volk te verheffen en het Vlaamse bewustzijn te vergroten. In Welle maakt de daensistische vereniging Kunst en Eendracht muziek en toneel toegankelijk voor de arbeiders. De vereniging heeft zelfs een krant om de christendemocratische ideeën te verspreiden: De Wellenaar.

MEER DAENS IN DENDERLAND?

Ga op zoek naar de erfgoedborden over het daensisme in jouw gemeente!
Of ontdek meer met de ErfgoedApp.

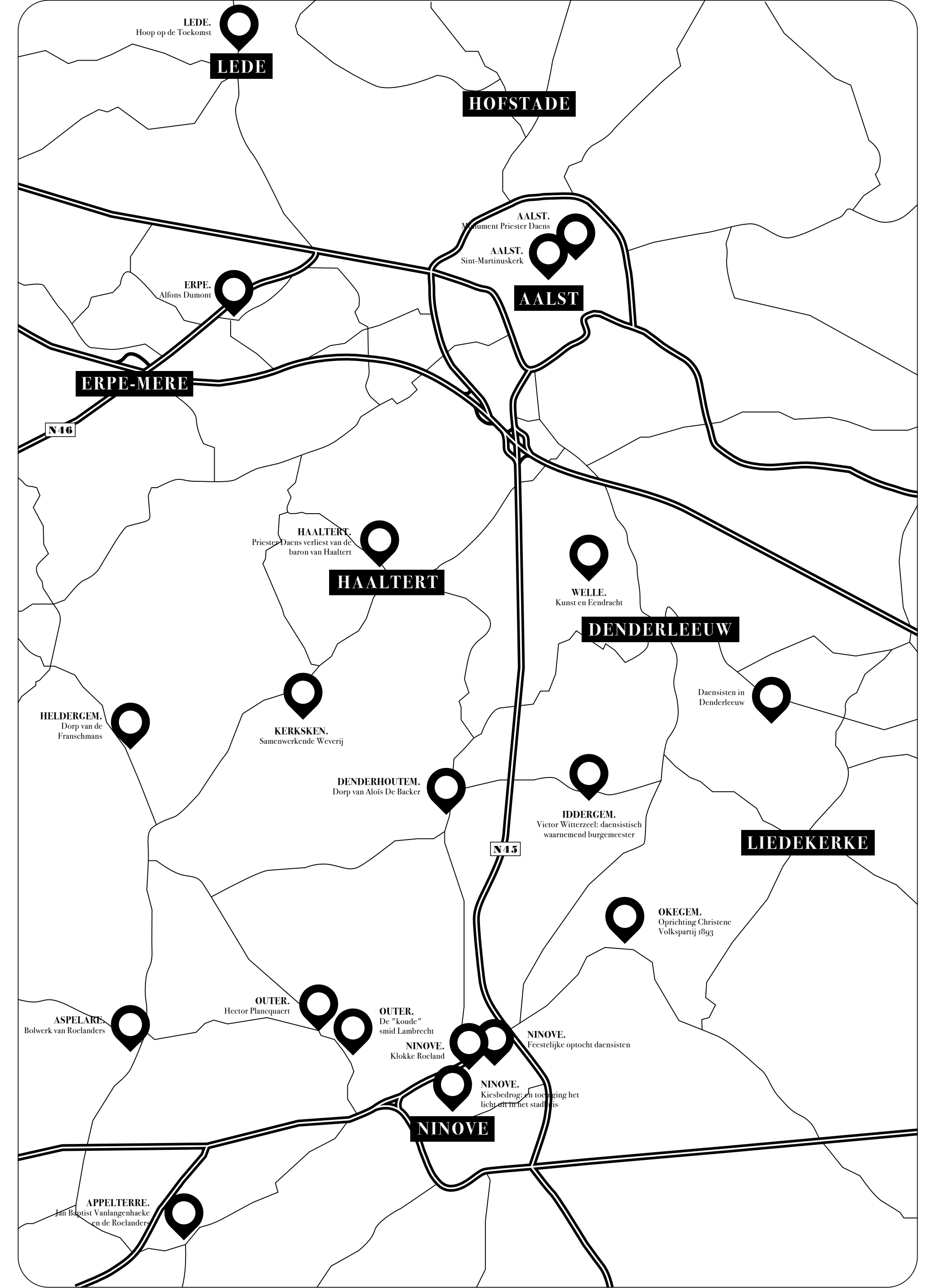
1 **DOWNLOAD**
Download de ErfgoedApp.

2 **MAAK JE KEUZE**
Open de app, klik op het kompassymbool en download de tour van je keuze.

3 **ONTDEK**
Open de kaart en ga op ontdekking!

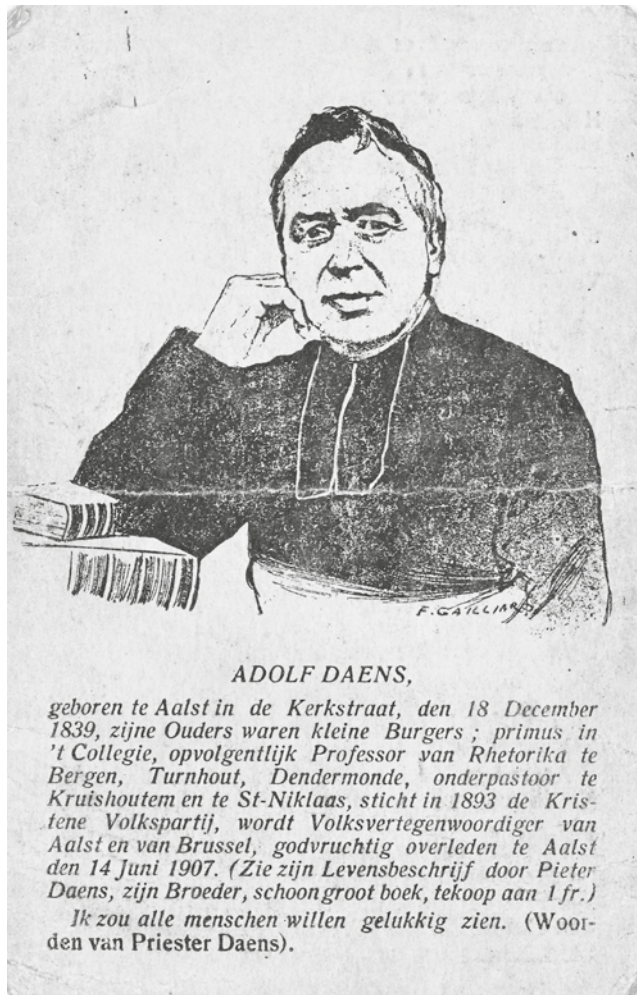
De Daensmythe

De figuur van priester Daens, vechtend tegen onrecht dat niet alleen de arbeiders maar ook zijn hele familie wordt aangedaan, spreekt tot de verbeelding. Reeds tijdens zijn leven wordt hij gemythologiseerd in de daensistische pers en in de verkiezingspropaganda van de christendemocraten.

Na zijn dood in 1907 duurt het ook niet lang of het eerste boek over zijn leven verschijnt: "Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking. Aangehaald en beschreven door zijn broeder Pieter Daens." Het is de start van een reeks publicaties over Daens die vooral historisch inzicht proberen bieden. Het daensisme wordt in de jaren 1950 vooral gezien als onderdeel van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging en vooral geclaimd wordt door Vlaamsgezinde organisaties.

De jaarlijkse Daensherdenkingen culminerden in 1957 met de oprichting van het standbeeld voor priester Daens op het Werfplein in Aalst. Meer en meer wordt de politieke erfenis van het daensisme toegeëigend door verschillende politieke stromingen. De sociale strijd van Daens blijft een inspiratie voor linkse partijen en de Vlaamse strijdpunten van het daensisme maken hem dan weer een held voor Vlaams-nationalistische partijen. En de conservatieve Katholieke Partij, die in de 19e eeuw de grootste tegenstander van Daens is? Die baseert zich na de Tweede Wereldoorlog rechtstreeks op het daensisme met de oprichting van de Christelijke Volkspartij (CVP), waarbinnen zich een grote arbeidersvleugel ontwikkelt.

Het duurt echter nog tot 1971 wanneer Louis Paul Boon zijn roman Pieter Daens publiceert dat er een ware Daens-heropleving plaatsvindt. Later dragen ook het toneelstuk van NTGent, de film van Stijn Coninx en de musical van Studio 100 bij aan het mythologiseren van de figuur Daens, waardoor het verhaal van priester Daens en zijn strijd voor rechtvaardigheid ook vandaag nog springlevend is. De "tijd van Daens" is hierdoor symbool geworden van de 19e-eeuwse strijd tegen onrecht, zowel economisch, sociaal als cultureel.

Pieter Daens publiceert een jaar na de dood van priester Daens een eerste boek over het leven van zijn broer.

Ontdek het verhaal van priester Daens in Aalst

Wil je zelf op stap in de voetsporen van priester Daens? Breng een bezoek aan het infokantoor van Visit Aalst op de Hopmarkt, waar je meer informatie kan krijgen over:

- ☞ De wandelzoektocht Van hier naar daar met priester Daens, geschikt voor gezinnen met kinderen van 6-12 jaar én voor leerlingen van de lagere school.
- ☞ De priester Daenswandeling met gids kan je boeken op een datum van jouw keuze. Ook scholen kunnen hiervoor reserveren.
- ☞ Met de brochure In de voetsporen van Daens ga je op eigen tempo op ontdekking doorheen de geschiedenis van het daensisme in Aalst
- ☞ Hou ook de maandelijkse themawandelingen in de gaten: een aantal keer per jaar wordt een Daenswandeling georganiseerd waarop iedereen kan intekenen.

Alle info vind je op www.visit-aalst.be.

DAENS, DE PODCAST

Priester Daens. Vereeuwigd in een standbeeld, een boek, een film en zelfs een musical. Maar wie was Daens nu écht?

In Daens de podcast graven we in vijf afleveringen dieper in het leven van de priester-politicus en zijn invloed op het politieke en sociale leven in Aalst, Denderland en ver daarbuiten.

Daens, de podcast, nu te beluisteren via Spotify, You-Tube, Apple Podcasts, Google Podcasts of www.erfgoedceldenderland.be

Colofon

Deze publicatie werd uitgegeven naar aanleiding van het project Daens in Denderland van Erfgoedcel Denderland, met de steun van het Priester Daensfonds.

Redactie: Erfgoedcel Denderland.

Afbeeldingen: collectie 't Gasthuys Stedelijk Museum Aalst, verzameling Stadsarchief Aalst, collectie Heemkundige Kring Haaltert, collectie Priester Daensfonds, collectie Heemkundige Kring Wallo Welle, Collectie ABVV en de vzw Syndicaal Huis Gent.

Eerste druk: april 2022.

V.U.: Karim Van Overmeire
voorzitter projectvereniging Erfgoed Denderland
Onderwijsstraat 1 - 9300 Aalst.

© Erfgoedcel Denderland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze publicatie mag gereproduceerd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotografie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en de auteurs. Ondanks alle zorg die aan de samenstelling van de uitgave werd besteed, kunnen de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze publicatie zou kunnen voorkomen.

Vlaanderen
verbeelding werkt

